

**SEKTOR
USŁUG
SPOŁECZNYCH**

Projekt „SUS-Sektor Usług Społecznych” realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

Rekomendacje krajowe w zakresie wdrażania strategii rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji - uruchamiania stabilnych fundamentów do dalszego rozwoju usług społecznych oraz udziału w nich na zasadach partnerskich sektora społecznego

Niniejszy dokument rekomendacji został wypracowany przez grupę ekspertów zaproszonych przez WRZOS: Annę Bugalską, Karolinę Cyran-Juraszek, Mirosława Grewińskiego, Michała Gucia, Monikę Michniewicz, Cezarego Miżejewskiego, Wiesławę Przybysz, Marka Rymśkę, Zbigniewa Wejcmana, Krzysztofa Więckiewicza, Jana Jakuba Wygnańskiego.

Sens deinstytucjonalizacji

*Projekt „SUS-Sektor Usług Społecznych” realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele –
Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.*

Dlaczego się tym zajmujemy

Starzenie się społeczeństwa

Model życia

Prawo do niezależnego życia - wartości

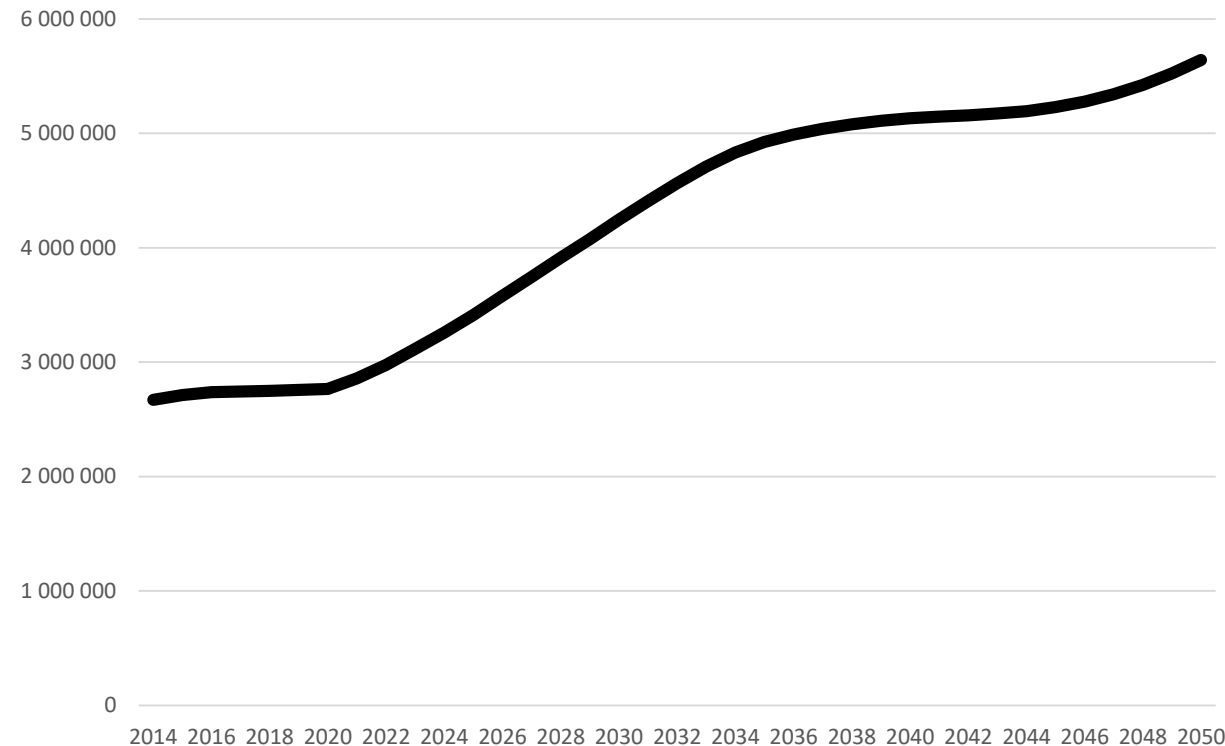
Prawo do życia w rodzinie - wartości

Finanse – racjonalność oraz impuls w postaci środków UE

Pandemia COVID 19 i wojna w Ukrainie

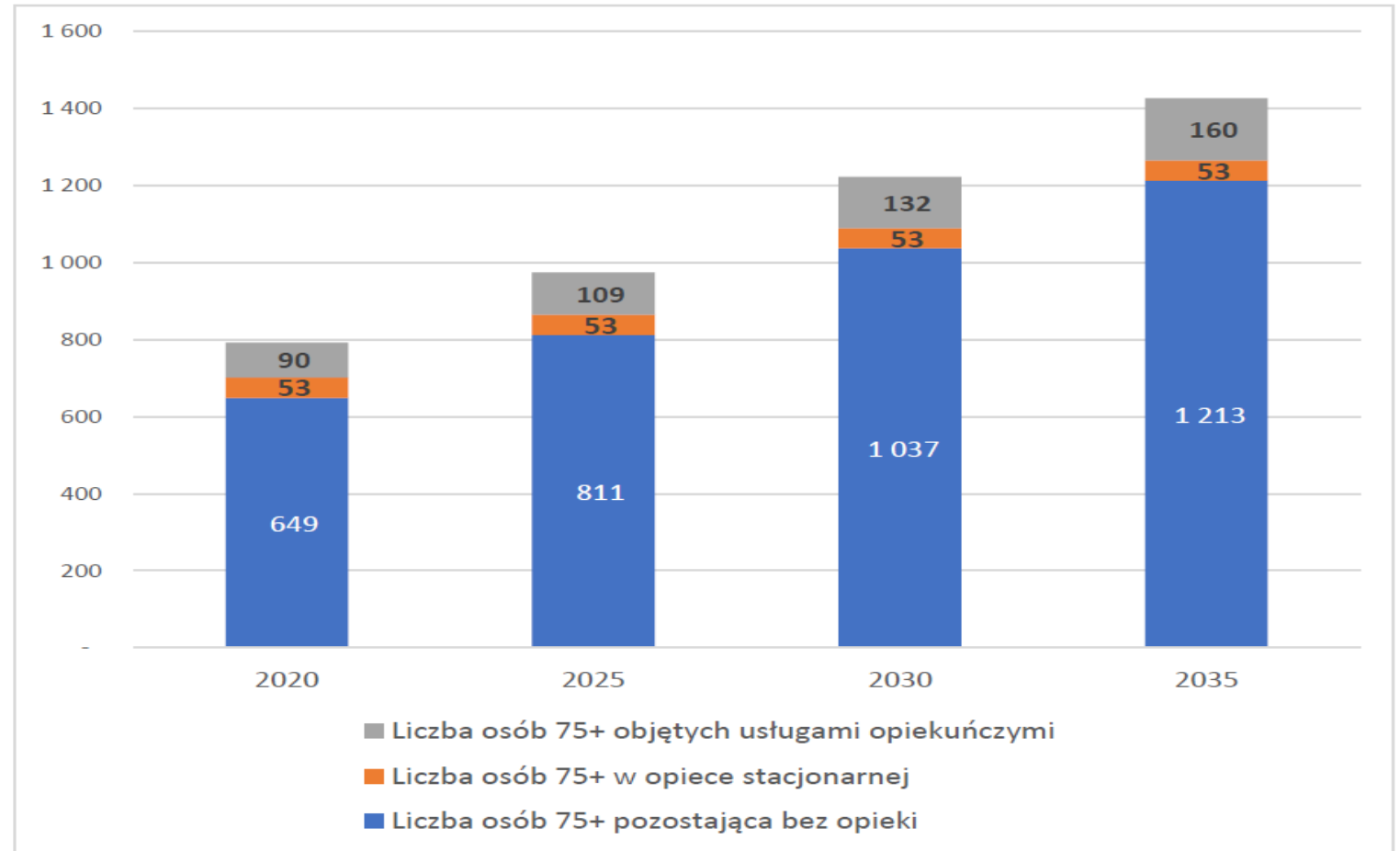
Jesteśmy społeczeństwem, które się starzeje

W ciągu najbliższych 15 lat liczba osób 75+ ulegnie niemalże podwojeniu

Projekt „SUS-Sektor Usług Społecznych” realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

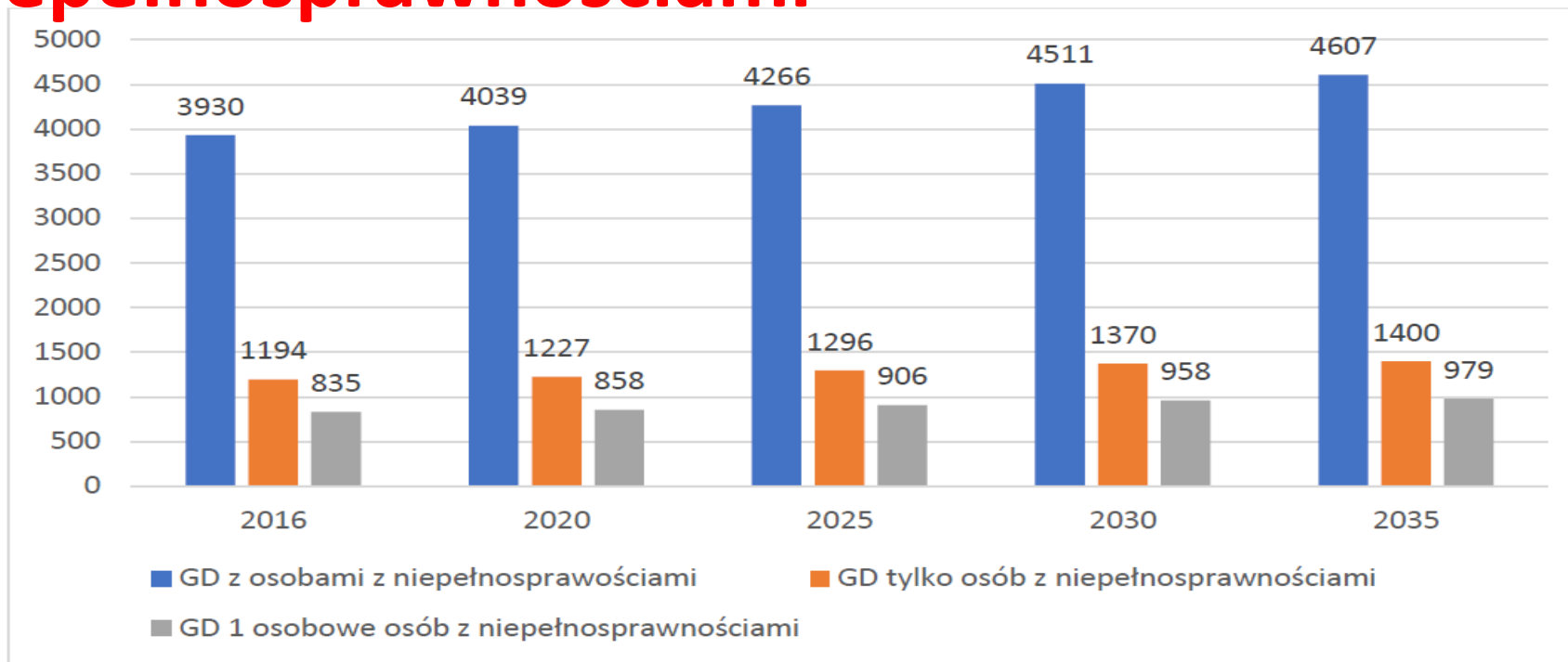
Liczba osób 75+ wymagających wsparcia

Źródło: Obliczenia własne na podstawie prognoz GUS oraz danych MRIPS

Projekt „SUS-Sektor Usług Społecznych” realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

Przybywa gospodarstw z osobami z niepełnosprawnościami

Źródło: Obliczenia własne na podstawie NSP 2011 i prognoz GUS przy założeniu wzrostu liczby gospodarstw osób z niepełnosprawnościami proporcjonalnego do wzrostu populacji w wieku 60 +.

Jesteśmy społeczeństwem, w którym ciężar opieki spoczywa przede wszystkim na rodzinie i bliskich

Rodziny opiekują się ok. 2-2,5 mln osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Rodzina udziela pomocy 93,5% osobom starszym, inni opiekunowie nieformalni – 9,3%, a pomoc społeczna – 4,0%.

W przypadku osób z niepełnosprawnościami ponad 25% mieszka z rodzicami lub opiekunami.

Osoby wymagające wsparcia w rodzinach

ok. 2 – 2,5 mln

Działania dla osób w
środowisku

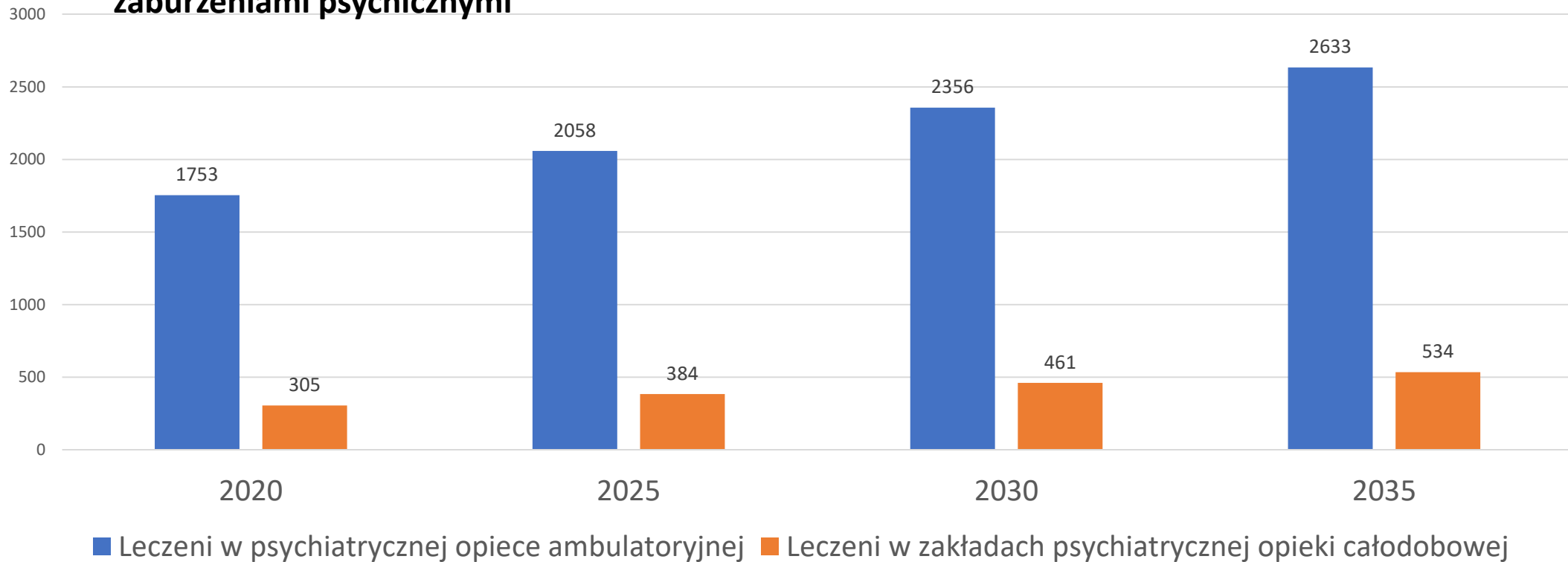
ok. 206 tys.

Osoby w
instytucjach

ok. 185 tys.

Narasta kwestia osób w kryzysie zdrowia psychicznego

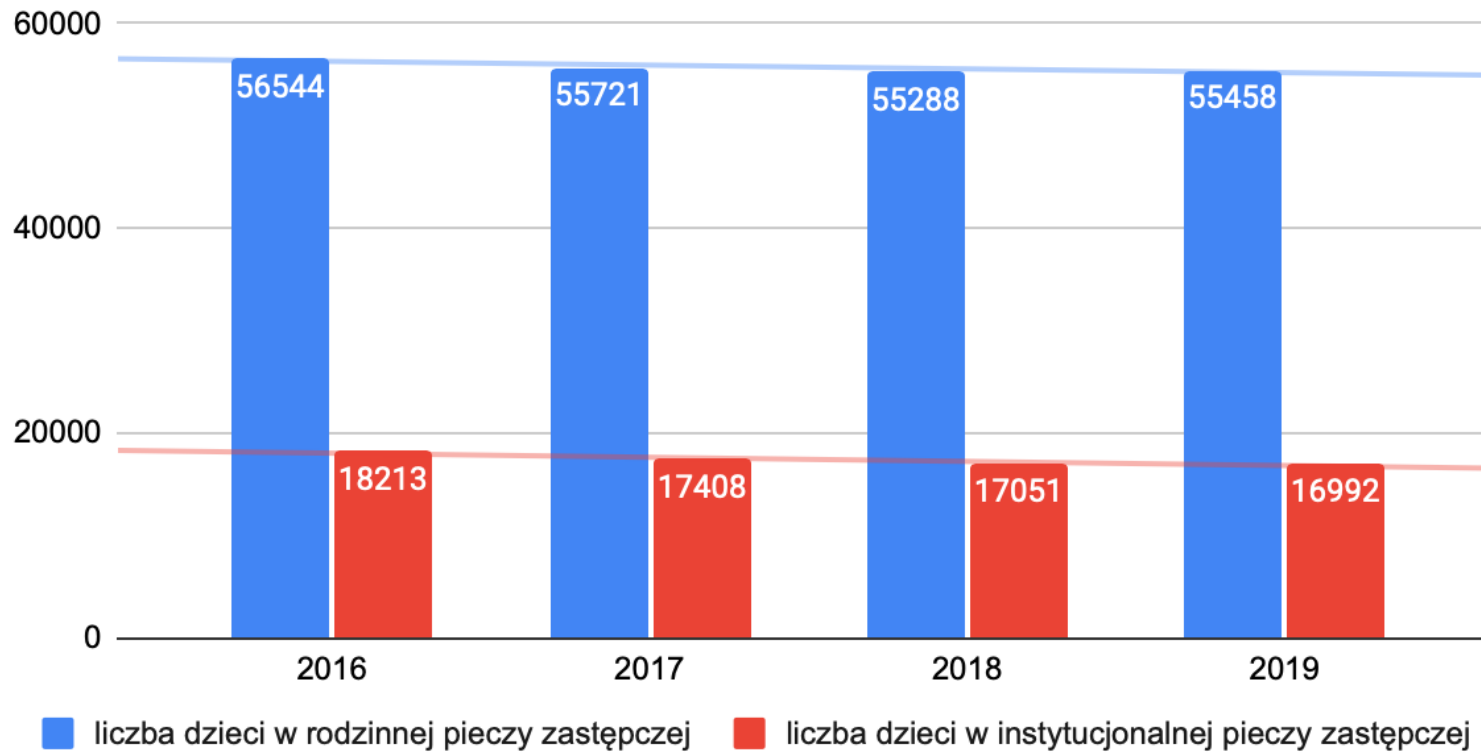
Okolo 10% populacji dzieci i młodzieży oraz 23% populacji osób dorosłych dotknięta jest zaburzeniami psychicznymi

Projekt „SUS-Sektor Usług Społecznych” realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

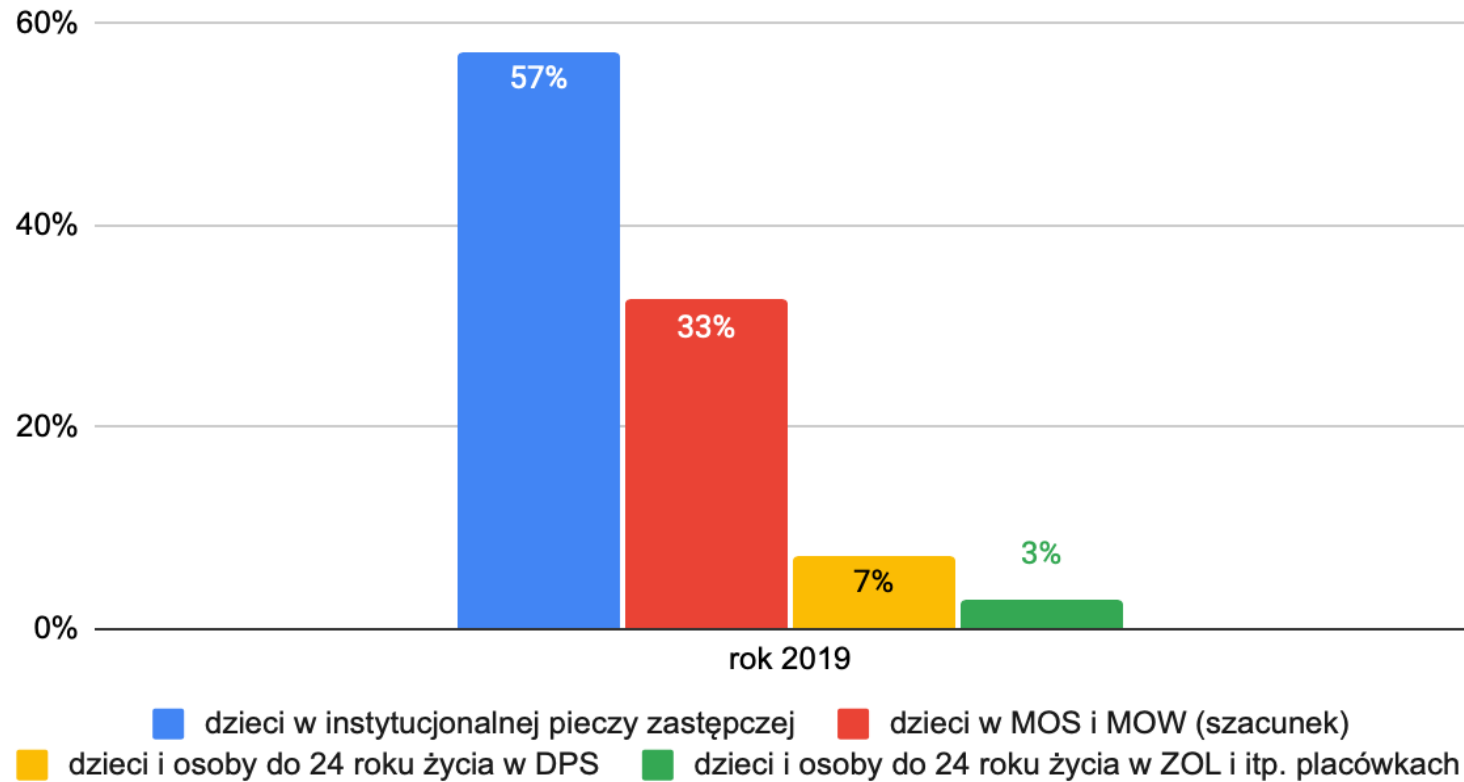
Brak postępu w obszarze pieczy zastępczej

Liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej a liczba dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej

Projekt „SUS-Sektor Usług Społecznych” realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

odsetek dzieci w różnych formach opieki instytucjonalnej w roku 2019

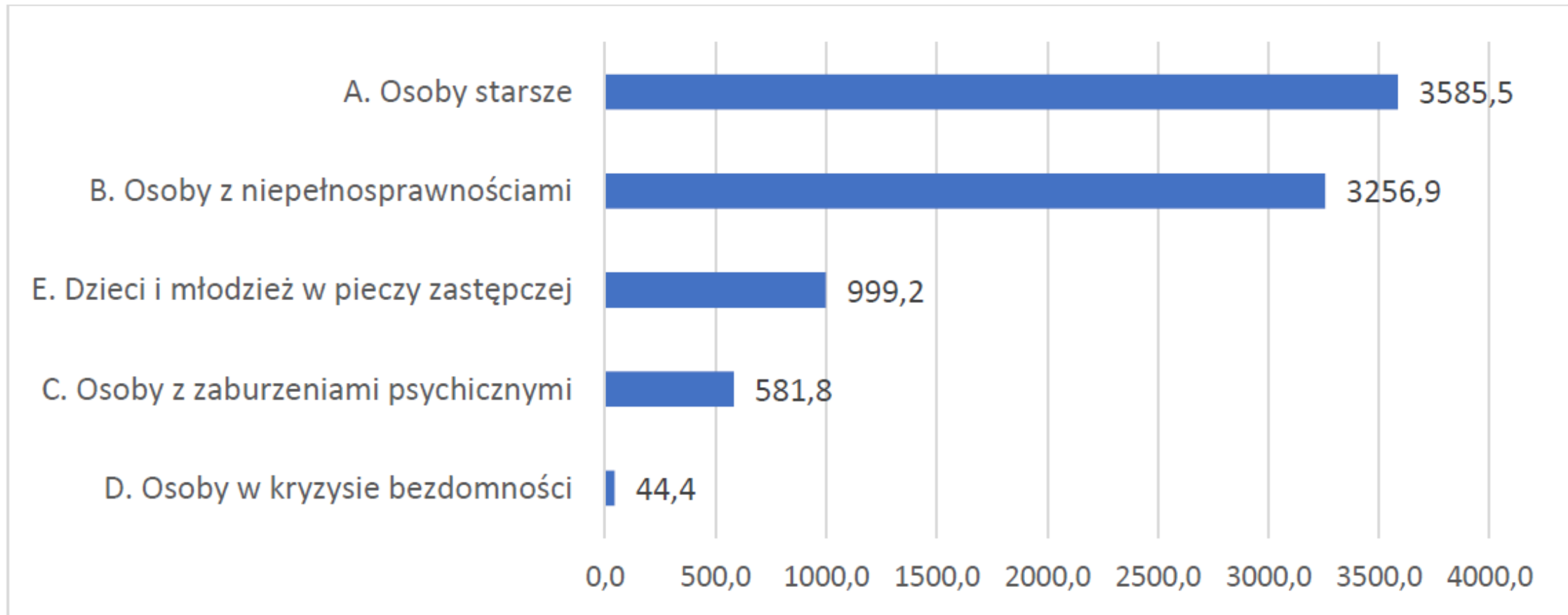
Projekt „SUS-Sektor Usług Społecznych” realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele –
Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

Proces zmian nazywany **deinstytucjonalizacją** to **kreowanie rozwoju usług domowych i środowiskowych** realizowanych przez sektor publiczny, społeczny oraz działania nieformalne. Integralną jego częścią jest proces polegający na reorganizacji istniejących placówek, otwierający je na środowisko, ograniczający ich wielkość i przede wszystkim poprawiający jakość życia osób w nich przebywających.

Usługi w rodzinie i w środowisku mają stworzyć każdemu człowiekowi **realną możliwość wyboru** sposobu życia, szczególnie w sytuacji niepełnosprawności, kryzysu zdrowia psychicznego, starości, kryzysu bezdomności czy w sytuacji opuszczenia swojego domu w wyniku wojny lub z innych powodów. To również szansa na urzeczywistnienie prawa dzieci i młodzieży do życia w rodzinach.

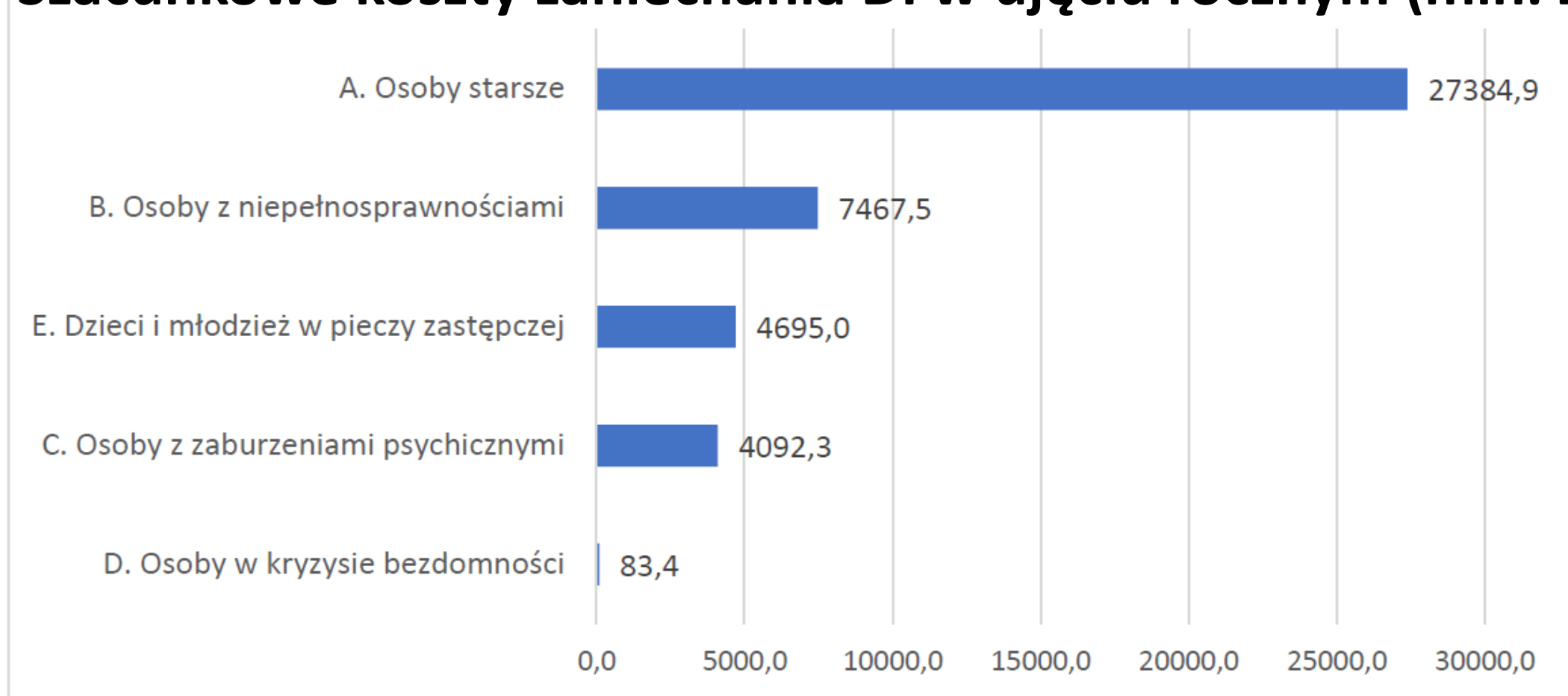
Usługi społeczne w rodzinie i środowisku adresowane do każdego obywatela to **maksymalne wykorzystanie aktywności społecznej**. Bycie w instytucji to odpowiedzialność tej instytucji. Bycie w środowisku to współodpowiedzialność wielu ludzi i podmiotów za jakość życia człowieka. Usługi społeczne to również współpraca wielu sektorów - koprodukcja usług przez instytucje publiczne, społeczne i prywatne.

Szacunkowe koszty DI w ujęciu rocznym (mln. zł.)

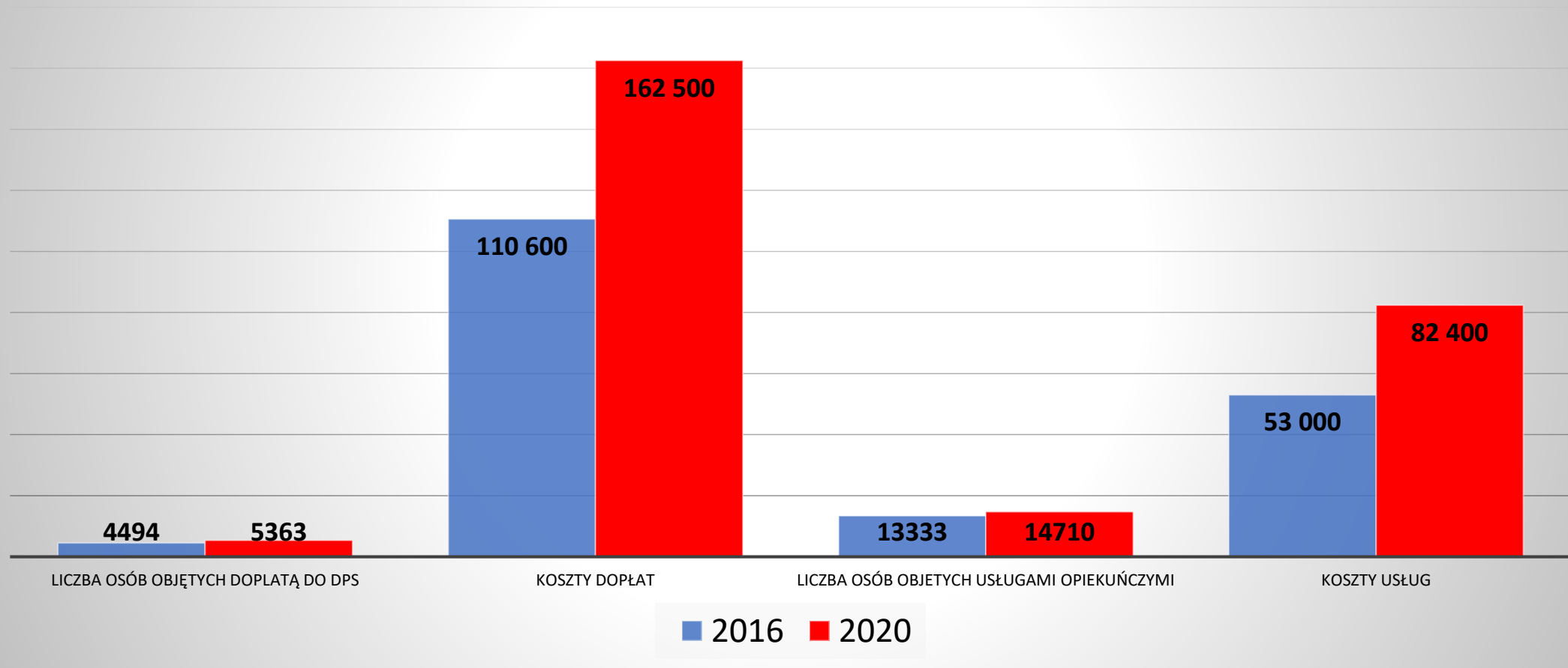

Szacunkowe koszty zaniechania DI w ujęciu rocznym (mln. zł.)

Projekt „SUS-Sektor Usług Społecznych” realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

Wzrost liczby osób objętych dopłatą do DPS i usługami opiekuńczymi oraz koszty 2016-2020 w województwie mazowieckim

Projekt „SUS-Sektor Usług Społecznych” realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

Rola sektora społecznego

Rzecznictwo

Realizacja usług

Monitorowanie
realizacji

Współkreowanie

W stronę krajowej polityki

*Projekt „SUS-Sektor Usług Społecznych” realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele –
Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.*

Strategia Rozwoju Usług Społecznych

Przygotowanie systemu realizacji usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w szczególności z uwagi na **starszy wiek, niepełnosprawność, problemy z zakresu zdrowia psychicznego, bezdomność** w taki sposób, aby mogły bezpiecznie i niezależnie funkcjonować w swoim miejscu zamieszkania tak długo jak tego chcą, a **dzieciom i młodzieży** pozbawionej opieki rodzicielskiej zapewnienie opieki w warunkach rodzinnych lub zbliżonych do rodzinnych.

Strategia Rozwoju Usług Społecznych

Cel strategiczny 1:

Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci.

Cel strategiczny 2.

Zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczącego usługi społeczne dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu

Cel strategiczny 3.

Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia sprawności

Cel strategiczny 4.

Stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Cel strategiczny 5.

Stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością

Strategia Rozwoju Usług Społecznych

Polityka publiczna na lata 2021–2030 (z perspektywą do 2035 r.)” jest uznanie, że wypromowanie usług środowiskowych wymaga:

„zbudowania spójnego systemu programowania, koordynowania i monitorowania systemu usług społecznych, którego rozwój powinien **być oparty o partnerstwo publiczno-społeczne i udział partnerów sektora ekonomii społecznej we współkreowaniu, realizacji i monitorowaniu działań**”.

Strategia Rozwoju Usług Społecznych

- ❑ W Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej zostanie powołany **Zespół ds. realizacji Strategii rozwoju usług społecznych** - polityka publiczna na lata 2021 – 2030 (z perspektywą do 2035 r.). W jego skład wejdą przedstawiciele administracji centralnej, samorządów wojewódzkich i lokalnych, **organizacji społeczeństwa obywatelskiego i podmiotów społecznych zaangażowanych bezpośrednio w obszarach objętych strategią** oraz **przedstawiciele strony samorządowej Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego**.
- ❑ Zespół opracuje **propozycję planu wdrażania strategii** (w wymiarze 2- 3 letnim), który będzie przekazywany do decyzji ministra koordynującego realizację Strategii. Zespół opracuje również szczegółowy sposób monitorowania postępu realizacji działań zaplanowanych w dokumencie oraz określi cykliczność sprawozdań z ich realizacji.

Strategia Rozwoju Usług Społecznych

Na poziomie regionalnym koordynacja działań będzie realizowana przez samorząd województwa poprzez **Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej**.

ROPS będzie odpowiedzialny za przygotowywanie **Regionalnych Planów Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji**. Plany będą przyjmowane na okres do 3 lat i będą stanowiły uporządkowaną koncepcję zmiany w obszarach objętych przejściem do usług środowiskowych i rodzinnych na poziomie regionalnym ściśle zintegrowaną i uwzględniającą plany, oczekiwania, potrzeby i możliwości społeczności lokalnych.

Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji

Jest to dokument o **charakterze pomocniczym w stosunku do regionalnej strategii w zakresie polityki społecznej, regionalnych programów w obszarze polityki społecznej i Programu Regionalnego (EFRR, EFS+)**. Powinien uwzględniać kierunki rozwoju usług społecznych i zdrowotnych wynikające regionalnych programów w obszarze polityki społecznej. Porządkuje myślenie i kierunki rozwoju usług, identyfikuje kluczowe działania do podjęcia. Ma niezwykle istotne znaczenie dla konstruowania działań w zakresie rozwoju usług społecznych w województwie, dlatego też powinien być przyjmowany przez Zarząd województwa.

Projekt „SUS-Sektor Usług Społecznych” realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji

Jest to dokument **operacyjno-planistyczny**. Dotyczy działań, które będą podejmowane przez samorząd województwa, a w szczególności przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Instytucję Zarządzającą/Instytucję Pośredniczącą Programem Regionalnym (IZ/IP PR).

Jest podstawą do:

- ustalania harmonogramów naborów oraz formułowania warunków i kryteriów naborów** w ramach Programów Regionalnych. Jest więc silnie zintegrowany z realizacją Programów Regionalnych i działaniami IZ/IP PR
- planowania i realizacji działań przez ROPS a także pośrednio JST i ES**

Strategia Rozwoju Usług Społecznych

1.182,5 mln euro

443 mln euro

k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

pro
Vorv

l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci;

•

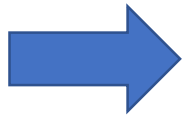
Dialog na poziomie regionalnym

*Projekt „SUS-Sektor Usług Społecznych” realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele –
Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.*

Obecne możliwości instytucjonalnego dialogu

- Regionalne Komitety Rozwoju Ekonomii Społecznej (RKRES),
- Wojewódzkie Rady Pożytku Publicznego (WRDPP),
- Komitety Monitorujące Fundusze Europejskie (KM FE),
- Wojewódzkie Rady Dialogu Społecznego (WKDS),
- Wojewódzkie Społeczne Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych,
- Wojewódzkie Rady Rynku Pracy.

Ministerstwo Rodziny i
Polityki Społecznej

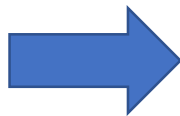

SRUS

Zespół ds. realizacji Strategii rozwoju usług społecznych - polityka publiczna na lata 2021 – 2035

przedstawiciele administracji centralnej, samorządów wojewódzkich i lokalnych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego i podmiotów społecznych zaangażowanych bezpośrednio w obszarach objętych strategią.

Samorząd województwa
ROPS

RPDI

Regionalne Platformy/Zespoły/Grupy Usług Społecznych -

przedstawiciele samorządu województwa, samorządów lokalnych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego i podmiotów społecznych zaangażowanych bezpośrednio w obszarach objętych procesem rozwoju usług społecznych

Potrzeba profesjonalnego zespołu

Dlatego należy doprowadzić do zbudowania na poziomie regionalnym roboczego, dobranego pod kątem merytorycznym, gremium złożonego z partnerów sektora społecznego oraz samorządu terytorialnego, który mógłby stać się profesjonalnym wsparciem w planowaniu rozwoju usług społecznych uwzględniając różnych partnerów i interesariuszy

Potrzeba profesjonalnego zespołu

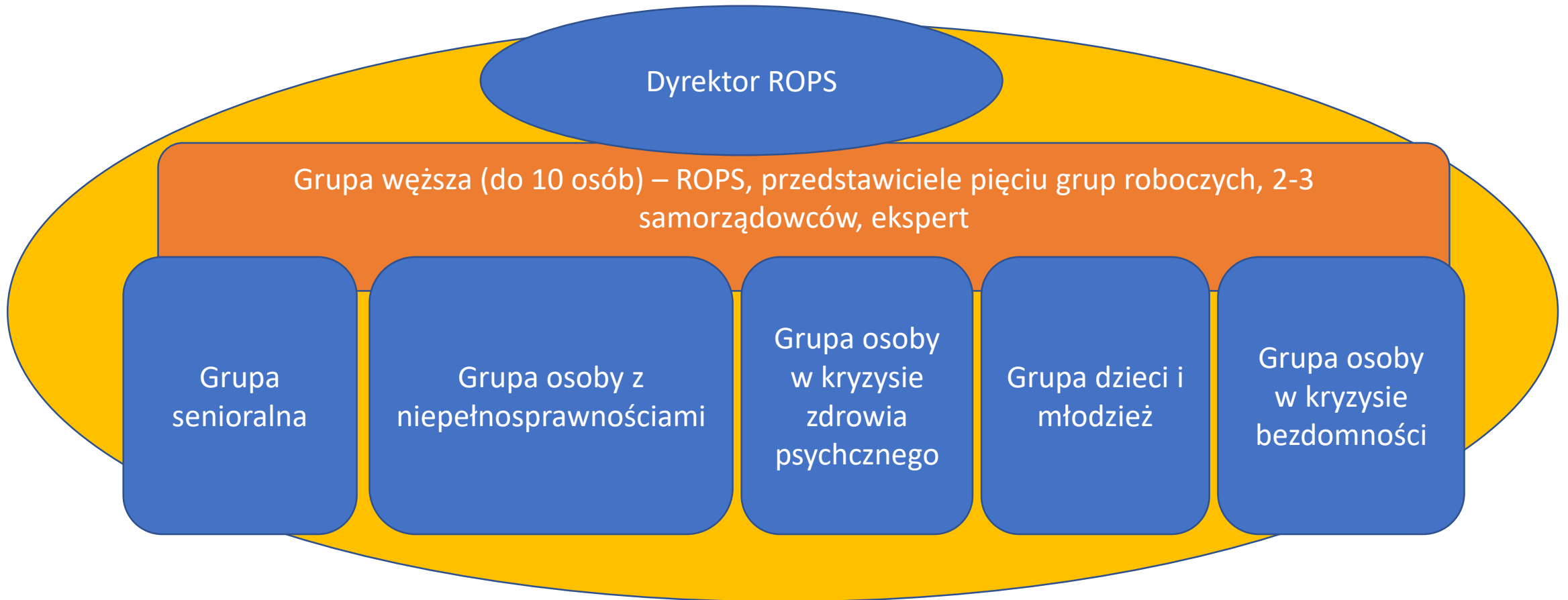
Nie chodzi tu o gremium przedstawicielskie, reprezentacyjne. Zespół ma być gremium roboczym, eksperckim, reprezentującym różne grupy interesariuszy, które umożliwiają kreowanie rozwoju usług społecznych, promowanie dobrych rozwiązań i poszerzanie wiedzy uczestników dyskusji nad materiałami programowymi.

Potrzeba profesjonalnego zespołu - skład

Pracami Zespołu kierowałby Dyrektor ROPS w jego skład weszliby:

- przedstawiciele organizacji sektora społecznego świadczących usługi społeczne lub reprezentantów kluczowych grup kategoryalnych: **osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, w kryzysie zdrowia psychicznego, bezdomności oraz dzieci i młodzieży**. Z uwagi na obecną sytuację warto również zaprosić przedstawiciela organizacji zajmujących się kwestiami **migracji**,
- wybrani przedstawiciele gminnych i powiatowych jednostek samorządu terytorialnego posiadający doświadczenia w kreowaniu usług społecznych,
- przedstawiciele organizacji władz samorządowych (np. związku gmin i powiatów)
- przedstawiciel środowiska akademickiego i ekspertów.

Potrzeba profesjonalnego zespołu - skład

Potrzeba profesjonalnego zespołu - cele

- poszerzanie wiedzy międzysektorowej
- miejsce inspiracji i poszukiwań rozwiązań
- miejsce dialogu
- promowanie rozwoju usług
- upowszechnianie wiedzy
- monitorowanie i okresowe oceny
- Inicjowanie zmian
- badanie efektywności

Potrzeba profesjonalnego zespołu – rola w programowaniu

Włączenie grupy w regularny proces dyskusji nad

- ewentualnymi zmianami Strategii Wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej
- Regionalnym Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji (RPDI).

Potrzeba profesjonalnego zespołu – rola w RPDl

- ❑ diagnozą i podstawowymi kierunkami działania, w tym rozpoznania potrzeb i oczekiwań instytucji lokalnych. Na tym etapie istotne jest wypracowanie podstawowych wyzwań, które chcemy rozwiązać w ramach procesu rozwoju usług społecznych i jakie kierunki interwencji są tu wskazane. Ważne jest skonfrontowanie wiedzy różnych podmiotów w odniesieniu do danych i informacji posiadanych przez ROPS i inne instytucje publiczne,
- ❑ całością projektu RPDl po uzgodnieniach i konsultacjach. Tu ważne jest przyjrzenie się całości dokumentu z uwagi na szczegółowe propozycje działań, w tym rolę partnerstwa publiczno-społecznego.

Potrzeba profesjonalnego zespołu w województwie pomorskim by wydatki na usługi społeczne i zdrowotne z Programu Regionalnego stanowiły sensowną spójną całość

Projekt „SUS-Sektor Usług Społecznych” realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.